

Dr. Ahmet ALKAN

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
ahmetalkan-1989@hotmail.com
ORCID

**MEVCÎ'NİN NAZMÜ'L-HABÎB
FÎ-NÜSHU'L-LEBÎB ADLI SAD-
PEND MESNEVİSİ**

17th CENTURY MEVCÎ'S SAD-
PEND MESNEVI NAMED NAZMU'L-
HABÎB FÎ-NUSHU'L-LEBÎB

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 22.06.2021	Received Date: 22.06.2021
Kabul Tarihi: 24.09.2021	Accepted Date: 24.09.2021
Yayınlanma Tarihi: 30.10.2021	Date Published: 30.10.2021

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Alkan, Ahmet, "Mevcî'nin Nazmü'l-Habîb fî-Nushü'l-Lebîb Adlı Sad-Pend Mesnevisi", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Yıl 7, Sayı 15, Güz 2021, s. 87-134.

Alkan, Ahmet, "17th Century Poet Mevcî's Sad-Pend Mesnevi Named Nazmü'l-Habîb fî-Nushü'l-Lebîb", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Year 7, Volume 15, Fall 2021, p. 87-134.

10.28981/hikmet.955344

Dr. Ahmet ALKAN

MEVCÎ'NİN NAZMÜ'L-HABÎB FÎ-NÜSHU'L-LEBÎB ADLI SAD-PEND MESNEVİSİ

17th CENTURY POET MEVCÎ'S SAD-PEND MESNEVI NAMED NAZMU'L-HABÎB FÎ-NUSHU'L-LEBÎB

ÖZ

Pend-nâmeler/nasihat-nâmeler Klasik Türk edebiyatında muhatabına doğruyu ve güzeli göstermeyi amaçlayan ahlaki nitelikli eserlerdir. Manzum ve mensur olarak kaleme alınabilen bu edebî ürünler Klasik Türk edebiyatının en yaygın türleri arasındadır. Pend-nâmeler arasında tanınmış bir kişinin vecizelerini ya da öğütlerini içeren eserlere de tesadüf edilmektedir. Lokman Hekim'in oğluna verdiği yüz nasihatı manzum veya mensur olarak kaleme alan pend-nâmeler bu eserlere örnektir. Bunlardan bir tanesi de 17. yy şairi Mevcî'ye aittir. Mevcî, Fars edebiyatında Lokman Hekim'in yüz nasihatını içeren bir mesneviyi Türkçeye nazmen çevirmiş ayrıca kendisi de yirmi beş öğüt eklemiştir. Aynı zamanda eserindeki öğütlere delil ve örnek göstermek amacıyla ayet, hadis, Hz. Ali vecizeleri ve atasözlerini de kullanmış, böylece esere orijinal bir nitelik kazandırmıştır. Bu çalışmada Mevcî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiş, Nazmü'l-Habîb Fî-Nushu'l-Lebîb adlı pend-nâme türündeki mesnevisi şekil, muhteva, dil-üslup yönünden incelenmiş ve mesnevinin transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mevcî, mesnevi, nasihat, Lokman Hekim, pend-nâme.

ABSTRACT

Pend-nâmes/nasihat-nâmes are works of moral quality that aim to show the truth and beauty to the addressee in Classical Turkish literature. These works, which can be written in verse and prose, are among the most common types of Classical Turkish literature. Among the pend-names, there are also works that contain the aphorisms or advice of a well-known person. The pend-nâmes, which were written in verse or prose by Lokman Hekim's hundred advices to his son, are examples of these works. One of them belongs to the 17th century poet Mevcî. Mevcî translated a mesnevi containing one hundred advices of Lokman Hekim in Persian literature into Turkish, and he himself added twenty-five pieces to these advices. At the same time, he also used verses, hadiths, Hz. Ali's aphorisms and proverbs to provide evidence and examples for the advices in his work, thus giving the work an original quality. In this study, information about Mevcî's life was given, his pend-nâme mesnevi named Nazmü'l-Habîb Fî-Nushu'l-Lebîb was examined in terms of form, content, language-style, and the transcribed text of the mesnevi was given.

Keywords: Mevcî, mesnevi, advice, Lokman Hekim, pend-nâme

Giriş

Klasik Türk edebiyatında işlenen önemli konulardan biri de ahlakıdır. Genellikle muhatabı doğru yola iletmeyi amaçlayan ahlakî eserler konularına ve amaçlarına göre farklı türlerde kaleme alınır. Agah Sırrı Levend, ahlak konulu eserlerin konularına ve amaçlarına göre tasnifini şu şekilde yapmıştır: a) Genel ahlak, b) Siyaset-nâmeler, c) Nasihat-nâmeler, d) Mev'ıza, e) Ahlakî güzel sözler, f) Fütüvvet-nâmeler, g) Kâbus-nâme çevirileri, h) Kelile ve Dimne çevirileri, ı) Hikayelerle süslenmiş ahlakî eserler, j) Ahlakî fıkralar ve hikayeler, k) Atasözleri, l) Türlü eserler (Levend, 1963: 96).

Farsça “pend” ve “nâme” kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşmuş pend-nâme “öğüt kitabı” anlamına gelir. Pend-nâmeler için nasihat-nâme tabiri de kullanılır. Din, tasavvuf, ahlak, siyaset gibi konularda çeşitli öğütleri içeren manzum ya da mensur eserlerin genel adı olan bu türde, didaktik yön ağır basmaktadır. Bu türde amaç insana doğruyu ve iyiyi göstermektir. Bu türün çocukların ve gençlerin ahlakî açıdan gelişimlerinde de önemli bir yeri vardır (bkz. Aydın, 2016). Pend-nâmeler çeşitli nazım şekillerinde ve aruzun farklı kalıplarında kaleme alınır. İçerik açısından genellikle hacimli olan bu eserlerin daha çok mesnevi nazım şekliyle kaleme alındığı görülmektedir.

Pend-nâmelerde yer alan konuların ayrıntılı bir tasnifini yapan Kaplan (Kaplan: 2001) türü şu şekilde sınıflandırmıştır:

1 Dînî-tasavvufî konular: İbadetler, ahirete hazırlık, heva ve hevesi terk etme, nefis, Allah yolunda çalışmak, riyâ (gösteriş-ikiyüzlülük), ucb (kendini beğenmişlik), ihlâs (samimiyet), tevbe (yapılan fenalığa pişman olma), şükür, zikir (Allah'ı anma), kazâya rızâ, zühd, dünyayı terk etmek, uzlet, aşk, adâvet (düşmanlık).

2. Genel Ahlakla İlgili Konular: Kişide Bulunması Gereken Sıfatlar-Kanaat, sabır, tevekkül, edeb, sıdk, tevazu, çalışıp kazanmak; b-Kişide bulunmaması gereken sıfatlar- Nifak, buhl, tama, kizb, israf, tûl-i emel, haset, gıybet, başkalarını kınama, gadab, kin gütmek, gurur, kat'-ı rahm, kat'-ı rızk, atalarla övünme, hezl ve mizah, keyif verici maddelerden sakınmak.

3. Sosyal hayatla ilgili konular: Konuşma, evlilik, çocuk eğitimi, adalet, sehâ, iyilik etmek, komşu hakkı, istişare etmek, kötü kişilerle arkadaşlık etmek, davetsiz bir yere gitmemek, sözünde durmak, büyük kişilerin düşmanlığından sakınmak, rüşvet, sır saklamak, dostluk, ticaret, müdârâ, izzet, iyi ad bırakma, giyim kuşam ve çeşitli davranışlar, kefil, vasî, vekil ve müteveli olmamak, borç verme.

4. İlim Konusu (Naklî İlimler, Âlet İlimleri).

5. Sosyal Eleştiri (Kaplan, 2001: 133-179).

Pend-nâmelerin içeriğine bakıldığında yazarların kendi gözlemleri, bilimsel çalışmaları ve kültürel birikimlerinin yer aldığı bu eserlerde öğütler verilirken ayet ve hadislerden, atasözleri ve vecizelerden yararlanıldığı, ayrıca muhtelif hikâyeler anlatılıp kıssadan hisse alınması öğütlendiği görülür (Pala, 2006:409-410). Pend-nâmeler, belli bir kimseye ya da genele hitap edecek şekilde de kaleme alınabilir. Bir devlet büyüğü için yazılan, nâsih tarafından çocuğuna hitaben yazılan ya da genele hitaben yazılan pend-nâmeler mevcuttur.

Bu tür, *Pançatantra* adlı Pehlevîce fabl türü eserin *Kelile ve Dimne* olarak Arapçaya çevrilmesiyle Doğu toplumlarında gelişmeye başlamış, zamanla Yusuf Has Hâcib'in *Kutadgu Bilig'i*, Nizâmülmülk'ün *Siyâsetname'si* ve Ferîdüddin Attar'a nispet edilen *Pend-nâme* adlı eser alanın olgun örnekleri olmuştur (Pala, 2006: 409). Edib Ahmet Yüknekî'nin *Atabetü'l-Hakayık* ve Ahmed Yesevî'nin *Divân-ı Hikmet* adlı eserleri de pend-nâme niteliği taşıyan eserlerdir (Canım, 1988: s.155).

Pend-nâme türünün Anadolu sahasındaki ilk örnekleri XIII. yy'da görülmeye başlar. Yunus Emre'nin *Risâletü'n-Nushiyye'si*, Ahmed Fâkih'in *Çarhnâme'si* ilk örneklerdendir (Pala, 2006: 409). XVI ve XVII. yy'larda gelişme gösteren tür, XVIII. yy'da Nâbî'nin *Hayriyye'si* ile en önemli eserlerinden birini vermiştir (Pala, 2006: 410).

Pend-nâmeler, bilinen bir kişiye ait vecizelerin ya da genel ahlak kurallarına dair belli sayıda öğüdün farklı şairler tarafından manzum veya mensur şekilde bir araya getirilmesi suretiyle de oluşturulabilir. Öğütleri bu şekilde kaleme alınmış isimlerden biri de Lokman Hekim'dir. Hz. Lokman, Kur'an'da adı geçen peygamberlerdendir. Lokman Hekim hakkında Cahiliye dönemi şiirinde ve *Kisâs-ı Enbiyâ* başta olmak üzere bazı İslami kaynaklarda rivayetler yer almakta ve bu rivayetlerin aynı ad ve özelliklere sahip başka kişilerle karıştığı ifade edilmektedir. Böylece biri adı Kur'an'da zikr edilen ve kendisine ilim verilmesi nedeniyle Lokman Hekim diye bilinen, diğeri Arap şiirinde Lokmân b. Âd olarak bilinen iki isim ortaya çıkmış ve bu isimlere zamanla başka kişilere ait özellikler de eklenmiştir (Harman, 2003: 205-206). Arap kıssalarında Lokmân, Âd kavmine mensup gösterildiği gibi İslâmî kaynaklarda İsrailoğullarından biri olarak da zikredilir (Harman, 2003: 205). Kur'an'da Lokman'ın oğluna verdiği öğütlerden bahsedilir (Kur'an-ı Kerîm, Lokmân 31/12-19). Bu ayetlerde Lokman'a hikmet verildiği bildirilmekte ve oğluna hitaben iman, ibadet, ahlak ve görgü kurallarına dair öğütleri aktarılmaktadır.

Lokman b. Âd, hikmetli sözler söylemesiyle meşhur olduğu için kendisi Lokmânü'l-Hakîm (Lokman Hekim) diye bilinir (Harman, 2003: 205). Lokman Hekim'in nasihatleri ile ilgili Yıldız'ın tespitleri önemlidir:

"Müslüman milletlerin edebiyatlarında yer alan nasihatnâmelerin temeli Hz. Lokman'ın oğluna verdiği öğütler ile Hz. Muhammed'in "Din nasihattan ibarettir." hadisine dayanmaktadır. İslam bilgin ve şairleri, bu ayetlerin ve bu hadisin önemini göz önünde bulundurarak, nasihata dair risaleler, kitaplar, şiir ve hikâyeler, nasihatnâmeler yazmışlardır." (Yıldız, 2002: 58). Lokman Hekim'in öğütleri Arap ve Fars edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da şairler tarafından işlenmiş ve edebî kimliğe büründürülerek nasihat-nâme tarzı eserler meydana getirilmiştir. Bu eserlerden biri *Sad pend-i Südmend Berây-ı Ferzend-i Hired-mend* adıyla Çağatayca kaleme alınan ve Süheyl Ünver tarafından *Lokman Hekim'in Oğluna Verdiği 100 Nasihat* adıyla Türkiye Türkçesine aktarılan eserdir (Kayaokay, 2018: 73). Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk. 695/5'te kayıtlı *Hikâyât*; Milli Kütüphane 06 Hk 1664'te kayıtlı *Terceme-i Vasiyet-i Lokman*; İskender Efendi'nin *Emsâlü'l-Lokmân Fî Tezhîbü'l-Ezhân* adlı eserlerle Ahmed Râşid'e ait bir nüshası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Bel_Arp_00321/02'de kayıtlı *Pend-nâme-i Lokmân**; *Hekim Terceme-i Manzumesi* adlı eser bu türden nasihat-nâmelerdir (Kayaokay, 2018: 73-74). Çalışmamızın konusu olan ve 17. Yüzyıl şairlerinden Mevcî [ö.1643] tarafından kaleme alınan *Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-lebîb* adlı eser de temelde Lokman Hekim'in bu yüz nasihatını içermektedir. Eser Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi 438'de kayıtlı mecmuanın 33^b-44^a varakları arasındadır.

1. Mevcî (Defterdar Mehmed Paşa)

Mevcî'nin hayatı hakkındaki bazı bilgilere tezkirelerden ulaşılmaktadır. Doğum tarihi ile ilgili bilgi bulunmayan Mevcî'nin çok uzun zaman devlet hizmetinde görev yaptığı bir mesnevisinde geçen aşağıdaki beyitten anlaşılmaktadır:

Mevcîyem ihsânunun çüyendesî

Çapunun pencâh sâle bendesi (Aşir Efendi 438: 48^a)

Asıl adı Mehmed olan Mevcî, tahsilini bitirdikten sonra mukattaa emînliği, beylerbeylik ve defterdarlık gibi görevlerde bulunmuştur. Defterdâr-ı şikk-ı evvel makamına yükseldikten sonra vezirlik payesiyle çirak olmuştur (Kaplan, 2014). *Sicill-i Osmânî*'de kendisinden mukabelecî, arpa emini, mukattaa emini, defterdar olarak bahsedilmekte ve bir ara beylerbeyi görevinde bulunduğu ifade edilmektedir (Keskin vd, 1996: 189). Yine Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi'nin tarihinde Mevcî'nin defterdar olduğu sırada yaptığı görevlerle ilgili bilgiler verilmektedir. Mevcî Abdülbâki Paşa'nın kethüdası iken yeniçeri ağası olduğu, sonradan başdefterdar olarak görevlendirildiği Halep ve Diyarbakır'da kısa sürelerle bulunduğu, Bağdat kuşatmasında yer aldığı, çocuklarının sünneti için üç gün süren bir şenlik yaptığı ve başdefterdarlıktan azledildiği bu eserde belirtilmiştir (Yılmaz, 2003: 1049; 1084; 1094; 1141; 1175). Mevcî 1053/1643

yılında vefat etmiştir (Abdülkadiroğlu, 1999: 339). Kendisi zarif, nüktedan kişiliğe sahip olup hattatlığıyla tanınmıştır (Kaplan, 2014).

Kaf-zâde Fâ'izî, tezkiresinde Mevcî'nin divan sahibi olduğunu kaydeder (Kayabaşı, 1997: 509). Ancak eser bugün elde değildir. Bununla birlikte Mevcî'nin çalışmamıza konu olan mesnevisinin bulunduğu Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi 438 numaralı mecmuada *Kaside-i Kalemiyye* ve *Kaside-i Heremiyye* adlı iki kısa mesnevisi bulunmaktadır. Yine aynı mecmuanın 31^b-33^b arasında *Neseb-nâme-i Habîb-i Hudâ* adlı 78 beyitlik Farsça bir neseb-nâmesi bulunmaktadır. *Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-Lebîb* adlı mesnevisinden ve Farsça neseb-nâmesinden hareketle şairin Arapçaya ve Farsçaya vakıf olduğu anlaşılmaktadır.

2. Mevcî'nin *Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-Lebîb* Mesnevisi

Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-Lebîb adlı mesnevi Mevcî tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi 438 numaralı mecmuanın 33^b-44^a varakları arasında yer almaktadır. Mesnevi toplamda 439 beyittir. Hamdele, padişahın övgüsü, sebep-i telif, öğütler ve dua bölümlerinden oluşmaktadır. Şair, mesnevinin asıl bölümünde mesnevi için sad-pend ifadesini de kullanmıştır.

2.1 Eserin Yazılış Tarihi ve Sebeb-i Telifi

Şair, mesnevinin hatime bölümünde, eserinin yazılış tarihine iki tarih beytiyle işarette bulunur. Bu beyitlerden birincisi eserin adı da olan *Nazmü'l-Habîb*'dir.

Oldı çün târih anâ Nazmü'l-Habîb

İsmi olsun didi anuñ bir lebîb

Ṭıybü'n-nizâm ise eser için düşünülen diğer bir tarihtir:

Çünkü nazmum oldı miskîyü'l-ḥitâm

Oldı târih-i diğeri ṭıybü'n-nizâm

Bu ifadelerin ebced değeri 1042 / m. 1633'tür.

Mevcî, sebep-i telif bölümünde nasihatın öneminden bahseder. Lokman Hekim'den yüz nasihatın vasiyet olarak kaldığını ve bu öğütleri tutan kimsenin dünyada mutluluğa kavuşacağını ifade eder. Bu vasiyetleri filozofların da kabul ettiklerini söyler. Nasihatlere uymayanların ise akılsız mecnun olduğunu dile getirir. Acem diyarından bir şairin bu sözleri manzum hale getirdiğini ve kendisinin de bu eseri Türkçeye çevirerek başkalarına ulaştırmayı istediğini ifade eder. İnsanların bu nasihatlerden faydalanmasını sağlayarak adının hayırla anılması amacıyla olduğunu söyler.

2.2 Eserin Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi

Türk edebiyatında kaleme alınan Lokman Hekim'e ait sad-pendler Fars edebiyatında kaleme alınanların tercümesi niteliğinde eserlerdir. Mevcî'nin çalışmamıza konulu olan mesnevisi de şairin eserin giriş kısmında belirtildiği gibi Farsça manzum bir eserin Türkçeye aktarılmış biçimidir. Mesnevinin 339. beytinde Mevcî, kaynak metnin şairinin Sa'dî olduğunu söylese de böyle bir şaire ait bu türden manzum bir mesnevi olup olmadığı bilinmemektedir. Bununla birlikte Mevcî, bu öğütlere kendisinin de yirmi beş adet ilave ettiğini belirtir. Bu durum mesneviye kısmen de olsa telif niteliği kazandırmaktadır. Ayrıca Mevcî, nasihatlerini delillendirmek ve örneklendirmek amacıyla ayet, hadis, Hz. Ali'nin vecizeleri ve atasözlerinden yararlanmıştır. Böylece eser, Lokman Hekim'in öğütlerinin dışında bu özellikleriyle tercüme dışında bir kimlik kazanmıştır.

Eser bir pend-nâme olması sebebiyle bu türün zenginleşmesine katkıda bulunan örneklerden biridir. Klasik Türk edebiyatında Lokman Hekim'in öğütlerini içeren pendnamelerin sınırlı sayıda olduğu düşünülürse mesnevi daha da önem kazanmaktadır.

2.3 İçerik

Nazmü'l-Habîb, Allah'a hamdin ve Hz. Muhammed'e övgünün bulunduğu Meşnevî der-Ĥamd-i Ĥayyi Lâ-yezâl (1-25); devrin padişahı Sultan IV. Murad'ın methinin bulunduğu Meşnevî der-Medĥ-i Dādār-ı Zamân (26-39); nasihatın öneminden bahsedilen ve sebep-i telif kısmının yer aldığı Meşnevî der-Şerh-i Şad-pend-i Güzân (40-70); öğütlerin ve dua bölümünün birlikte bulunduğu Meşnevî der-ʿAkd-i ʿıkd-ı Şad-Güher (71-439) bölümlerinden oluşur.

Nazmü'l-Habîb dinî-ahlakî nitelikli bir eserdir. Din ve ahlakla ilgili öğütler başta olmak üzere insan ilişkileri, meslek seçimi, insanın toplum içinde davranış şekli gibi konularda öğütler yer almaktadır. Öğütlerin büyük kısmını toplumun ve ahlakî normların kişiden yapmasını veya yapmamasını istediği hususlar oluşturur. Mesnevi içerisinde yer alan öğütler aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

Konu	Öğüt
Faziletler	Nefsini bilmek, önce kendi kusurunu görmek, doğru sözlü olmak, dostla düşmanı ayırmak, kibirli olmamak, cömert olmak, temiz olmak, az konuşmak, az yemek, az uyumak, boş sözler söylememek, hesabını kitabını bilmek, işini tedbirle yapmak, öfkelenildiğinde az

			konuşmak, neşelendiğinde az gülmek, vadini yerine getirmek.
İlim			Evladına dini ve ilm-i edebi, kitabet ve hat sanatını, okçuluğu, ata binmeyi, yüzücülüğü öğretmek,
İbadet			İbadetini gençken yapmak, tevbe ve tevhidde bulunmak, sadaka vermek,
Yapılması Davranışlar	Uygun	Görülen	Ölçülü konuşmak, gönlü masivadan temizlemek, Allah'a güvenmek, işinde ölçülü olmak, olmayacak işler için çaba sarf etmemek, yabancıların yanında fazla konuşmamak, kin tutmamak, ucb ve kibirden uzak durmak, yabancılara bakmamak, iyi huylu ve güler yüzlü olmak, gıybet etmemek, tebessüm edene surat asmamak, zanda bulunmamak, dostuna, misafirine güler yüzlü olmak, meczuplara kötü davranmamak, kendinden aşağıda olana emretmemek, kimseye dalkavukluk etmemek, kimseye minnet eylememek, misafire iyi davranmak, helalinden kazanmak, anne babaya saygılı olup itaatsizlik etmemek, hocaya saygı göstermek, Allah'tan korkmak, akrabaya yakın durmak, sırrını yabancıya açmamak, başkasının hayrını kendine mal etmemek, tedbirsiz hayır işlememek ve bunu da gizli yapmak, karı koca arasına girmemek, boş işlerle uğraşmamak, dostunu öfke anında sınamak, akıllılarla birlik olup ahmıklara yanaşmamak, hayırlı işlerde bulunmak, sözü delille konuşmak, kadınlarla meşveret etmemek, yaşı büyük olanların sözlerinden istifade etmek, malını israf etmemek, izinsiz bir meclise girmemek, gençliğinde iki dünya için

	<p>de çalışmak, dünya için üzülmemek, başboşlarla birlikte olmamak, âlimlerden istifade etmek, önde gelen kişilerin evine edeple girmek, dinini ve parayı sağlam tutmak, dosta yapabileceği işi buyurmak, olmayacak işleri buyurmamak, sözün kıymetini bilip sözü kıymetten düşürmemek, kendine layık gördüğünü ele de layık görmek, mayası kötüden vefa beklememek, düşünmeden iş yapmamak ve konuşmamak, çocuk ve kadına sır vermemek, hayırlı işi ertelememek, bir iş bitmeden bitti dememek, bir şeyi elde etmeden elde dememek, kendinden üstün olanla latife etmemek, başkasının evinde kahyalık etmemek, kendi evinde başkasına kahyalık ettirmemek, insanların gözünün önünden malını gizlemek, hasetçilerden sakınmak, geçmiş şeyin sözünü etmemek, dünya işi için insanlarla kötü olmamak, haksız yere kimseye düşmanlık etmemek, el için gülüp ağlamamak, kendi yapmadığın bir şeyi başkasına telkin etmemek, düşmanından sırrını gizlemek, akıllı ve bilgin kimselerle oturup kalkmak, yüzük takmak, bıçak bulundurmak.</p>
--	---

2.4 Biçim Özellikleri

2.4.1 Şekil

Nazmü'l-Habîb fi-Nushü'l-Lebîb mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmış bir eserdir. Eser dört bölümden ve 439 beyitten meydana gelmektedir. Dört bölüm içerisinde Allah'a hamd, Hz. Peygamber'e övgü, zamanın padişahının övgüsü, sebab-i telif, nasihatler ve dua konularının yer aldığı görülmektedir. Bölümlerin sıralanmasına bakıldığında eser, klasik bir mesnevi özelliği taşımaktadır.

2.4.2 Vezin

Mesnevi, remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbında kaleme alınmıştır. Metinde bazı yerlerde vasl, imale ve zihafalara başvurulmasının yanında vezin hataları da göze çarpmaktadır.

İmâle-i Maksûre:

Neşve-dâr itdi cihâni bi't-tamâm
Cür'a-i lil-arz-ı min-ke'se'l-kirâm (13)

İmâle-i Memdûde (med):

Bağr-i hikmet bir şeh-i murtâzdur
‘Aql-ı evvel mebd-i feyyâzdur (14)

Bazı Türkçe kelimelerde de med yapıldığı bilinmektedir (Taş: 2008).

Aşağıdaki beyitte Türkçe bir sözcükte med yapılmıştır:

Âdemün eyler dil ü bahtın siyâh
Ağ gün görmez olur hâli tebâh (356)

Zihaf:

Rûz-ı rüşen yol midur bu güm-rehi
Göz göre bu kâhili bu eblehi (358)

Vasl:

Îtilâ kıldı Burâk-ı Cennet'e
Vâşıl oldı mültekâ-yı hazrete

Bununla birlikte metinde boş bırakılmış tefile parçaları da bulunmaktadır.

2.4.3. Kafiye ve Redif

Mesnevide çeşitli kafiye biçimleri kullanılmıştır. Mürdef kafiye, mücerred kafiye, mukayyed kafiye ve müesses kafiye en çok tercih edilen kafiye türleridir. Reviden önce ridf harfinin bulunduğu kafiye türü kafiye-i mürdefedir. Mesnevide en çok bu kafiye türü kullanılmıştır:

Mevcî-i şürîde-hâl-i bî-mecâl
Pende bu yüzden iden baş-ı maķâl (70)

Sadece revî harfinin bulunduğu kafiye türü kafiye-i mücerrededir. Kafiye-i mürdefeden sonra en çok bu kafiye türü kullanılmıştır:

Şonra öz nefsiñ bil iy hayrî'l-halef
Tâ nümâyân ola sırr-ı men 'aref (75)

Kayd harfinin bulunduğu kafiye türü kafiye-i mukayyededir. Mesnevide bu türde kafiyeler de yer almaktadır:

Ehle yār ü keşş-berdār ol daḥı

Ḳıl hünerde ṭayy hezārān fersaḥı (188)

Tesis harfinin olduğu kafiye kafiye-i müessesedir. Metinde en az kullanılan kafiye türüdür:

Kim nişār itmiş bu dürr-i fāḥiri

Süre-i ülā-yı Ḳur'ān āḥirī (247)

Aşağıdaki beyitte cinaslı kafiye örneği bulunmaktadır:

Seng-i rāḥı tād-ı şad-fağfurdur

Şan nice şeh kāse-i fağfurdur (34)

Metnin dört yüz küsur beyit uzunluğuna sahip olması nedeniyle yer yer bazı kafiye kusurları görülmektedir.

İkvâ kafiye de hazv ve tevcih hareketlerinin farklı olmasından kaynaklı kafiye kusurudur:

Ḥāṭır-ı şāḥib-sümāt-ı mu' teber

Kesre-i nānuḡla olur münkesir (303)

Mesnevîde değişik şekillerde redifler yer almaktadır. Ek, sözcük ve birleşik fiil olarak redifler kullanılmıştır. Redif olan sözcüklerde genellikle ekler tercih edilmiştir. Aşağıdaki beyitte ek rediftir:

Zıll-ı Ḥaḡ kim ḥāke düşmez sāyesi

Arş-ı a' lādur nuḡstīn pāyesi (7)

Aşağıdaki beytin redifi bir sözcüktür:

Ḳāl-i maḡz olmaz anuḡ ḥālī gerek

Söz riyā vü süm'adan ḥālī gerek (78)

Aşağıdaki beyitte redif bir birleşik fiildir:

Tevbe ve tevḥīdi ā'lā ideḡör

İzzihār-ı zād-ı 'uḡbā ideḡör (118)

2.4.3. İmla Özellikleri

Metinde bazı imla hususiyetleri tespit edilmiştir. Bazı noktalı harflerde nokta kullanılmamış, bazı kelimelerde yanlış okumaların önüne geçmek için hareketlerle belirtilmiştir. "Mazeret", "mafîret" ve "buḡl" kelimeleri bu duruma örnektir. Hemzeli kelimelerde bazen hemze korunurken bazen yerine "ı" harfi kullanılmış transkripsiyonda yazarın imlasına sadık kalınmıştır.

Metinde “ezhār” kelimesi “ezhār” olarak “z” ile “ihtizāz” kelimesi de güzel he ile yazılması gerekirken “z” ile, “nīk-ḥū” kelimesi “nīk-ḥū” olarak “z” ile yazılmıştır. “Bildigüm” kelimesinde olduğu gibi eklerdeki yuvarlaklaşmalar “z” harfi ile gösterilmiştir. Sofra anlamına gelen “semāt” kelimesi ötre ile işaretlenerek “sümāt” biçiminde, yine sofranın anlamına gelen “ḥvān” kelimesi, “ḥūn” biçiminde yazılmıştır. Hizmet olarak yazılması gereken kelime “hizmet” olarak, “izzihār” olarak yazılması gereken kelime “iddihār” olarak, “nevāziş” olarak yazılması gereken kelime “ḥavāriş” olarak yazılmıştır.

“Sīne” ve “ḥāne” gibi kelimelerin yazımında bazı yerlerde sondaki “h” harfinin atıldığı görülmüştür. “Enīs” ve “celīs” kelimelerinde olduğu gibi bazı harflerin uzun okunması gerektiği işaretlerle belirtilmiştir.

Mevcî; “nā-müdellet, muḡtefer” gibi dilde yaygın kullanımı olmayan kelimeleri de mesnevisinde kullanmıştır. Bunun yanında şair, kafiye gereği sentaksta bazı tasarruflara gitmiştir. Aşağıdaki beyit bu duruma örnektir:

Bir kese kim idesin telkîn-i ḥaḡ

Evvel ol nuşḥa sen andansın eḥaḡ

Beyitteki “sen andansın eḥaḡ” ifadesi sentaks açısından “sen andan ehaksın” şeklinde söylenmesi gerekirken şair kafiye gereği “sen andansın eḥaḡ” şeklinde kullanılarak olması gerekenden farklı bir dil tavrıyla ifade edilmiştir.

2.5. Nüsha Tanıtımı

Mesnevinin yer aldığı mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi 438 numarada kayıtlı olup toplam 139 varaktır. Eser bu mecmuanın 33^b-44^a varakları arasında yer almaktadır. Başlıklar kırmızı mürekkeple diğer metinler siyah mürekkeple yazılmıştır. Eserin ilk ve son varaklarının a yüzünde Süleymaniye kütüphanesinin kaşesi bulunmaktadır. Yine 1^a'da Mustafa Aşir Efendi'nin mührü bulunmaktadır. 1^a'da Mustafa Aşir Efendi tarafından hicrî 1162/1749 senesi kayıt düşülmüştür. Bu varakta mecmuanın Mustafa Aşir Efendi'nin babasının kitaplarından olduğu ve Mustafa Aşir Efendi tarafından vakfedildiği not edilmiştir. Bazı varaklarda derkenarda da beyitler bulunmaktadır. 1^b'de mecmuanın yazısının talik olduğu belirtilmiş ve mecmuanın içindeki eserlerin adlarıyla sayfa numaralarını belirten bir liste sunulmuştur. Listenin başlığında “Bu mecmû'a-i matbu'da olan beyân olunur” yazmaktadır. Mecmuanın fihristinde şu eserler yer almaktadır: 2^b-9^a arasında Yeni Pazarlı Vâ'li'ye ait *Hadîs-i Şerîf*; 10^b-30^a arasında Hakânî'ye ait *Hilye-i Şerîf*; 31^b-33^b arasında Mevcî'ye ait *Nesebnâme-i Habîb-i Hudâ*; 33^b-44^a arasında çalışmanın konusu olan *Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-Lebîb* adlı

mesnevi; 45^b-46^b arasında Mevcî'ye ait *Kasîde-i Heremiyye*; 46^b-48^a arasında Mevcî'ye ait *Kasîde-i Kalemîyye*; 49^b-52^b arasında Cevâbî'ye ait *Kasîde der-Na'at-ı Şerîf*; 53^b'de *Der-Tarîf ü Tavşîf-i Hatt-ı İsneyn Aşere* adlı yazı çeşitlerinden bahseden bir şiir; 54^b-67^b arasında Ferîdüddîn Attar'ın *Bülbül-nâme* adlı Farsça mesnevisi; 68^b-72^a arasında çeşitli şehirlerin coğrafi özellikleri ve iklimlerinden bahseden *Mesâhat-ı Hendesiyye* adlı mensur eser; 73^b-132^b arasında Farsça atasözlerinin açıklamalarını içeren *Durûb-ı Emsâl-i Farsî* adlı mensur Farsça eser ve 133^b-139^b arasında Adnî'ye ait bir kaside bulunmaktadır.

Sonuç

Pend-nâmeler tanınmış bir kişinin belli sayıda öğüdünün nazmen ya da mensur olarak derlenmesiyle de oluşturulabilir. Bu şekillerde oluşturulan pend-nâmelerden biri de Lokman Hekim'in yüz nasihatını içerenlerdir. Bu pendnamelerden biri de 17. yy'da yaşamış Mevcî'ye aittir.

Mevcî, çalışmanın konusu olan *Nazmü'l-Habîb Fî-Nushü'l-Lebîb* adlı mesnevisinin sebep-i telif bölümünde Lokman Hekim'in yüz öğüdünün bulunduğunu bir Fars şairinin bu öğütleri nazmen kaleme aldığını kendisinin de bu öğütlere yirmi beş öğüt ekleyerek Türkçeye naklettiğini ifade eder. Bu eseri kaleme almaktaki amacının okuyanlar tarafından hayırla anılmak olduğunu söyler.

Mesnevide kişinin hayatta izlemesi gereken yol, eşine, ailesine ve dostlarına karşı tutumu, ahlakî davranışları, toplum içindeki tavrı vb. konular üzerine söylenmiş öğütler yer almaktadır. Mevcî, bu öğütlere kant sunmak ve onları örneklendirmek amacıyla yer yer ayet, hadis, Hz. Ali vecizeleri ve atasözlerinden yararlanmıştır.

Eser Lokman Hekim'in öğütlerini içeren sınırlı sayıda pend-nâmenin bir örneği olması sebebiyle Klasik Türk edebiyatı açısından önemlidir. Eser, Lokman Hekim'in öğütlerinin Farsça nazmen kaleme alınmış biçiminin Türkçeye tercümesi olsa da Mevcî'nin kendi eklemiş olduğu öğütlerle ve yararlandığı ayet, hadis, özdeyiş, atasözleriyle özgün bir niteliğe kavuşmuştur.

Kaynakça

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. (1999), *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Abu'l-Fadl el-Meydânî. (1979), *Mecmâ'ü'l-Emsâl*, (Haz.) Muhammed Muhiddîn Abdülhamid, Darü'l-Ma'rife, Beyrut-Lübnan, C 1 (2C).
- Aclûnî. (1749), *Keşfü'l-Hafâ*, (Haz. İsmâil b. Muhammed.), Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, C 1.

- Aydın, Abdullah. (2016), Nâbî ve Vehbî'nin Nasihat Ederken Çocuklara Yaklaşım Tarzları, *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, C 3/5, s.1-11.
- Aykanat, Timuçin. (2017), "Pendnâme-i Zarîfî", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, TAED 60, s. 95-112.
- Balcı, Musa. (2016), "Ubeyd-i Zâkânî'nin Sad-pend Risalesi", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, 29/2, s. 45-72.
- Canım, Rıdvan. (1988), "Pendnameler ve Türk Edebiyatında Benzer Nitelikli Öğüt Kitapları", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C 3, s. 153-159.
- Çağrı, Mustafa. (2006), "Nasihat", *TDVİA*, C 32, İstanbul, s. 408-409.
- Harman, Ömer Faruk. (2003), "Lokman", *TDVİA*, C 27, Ankara, s. 205-206.
- İbn Kuteybe. (1997), *Uyûnu'l-Ahbâr*, C 2, Darü'l-Kütübü'l-İlmiye, Lübnan-Beyrut.
- İpekten, Haluk. (2015), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Mahmut. (2001), "Manzum Nasihatnâmelerde Yer Alan Konular", *SÜ. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S IX, Konya, s. 133-185.
- Kaplan, Yunus. (2014), "Mevcî, Defterdar Mehmed Paşa", *TEİS*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mevci-defterdar-mehmed-pasa> (Erişim Tarihi: 17.09.2020).
- Kartal, Ahmet. (2013), *Doğunun Uzun Hikayesi (Türk Edebiyatında Mesnevi)*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.
- Kayabaşı, Bekir. (1997), *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya.
- Kayaokay, İlyas. (2018), "Ahmed Râşid'in Pend-nâme-i Lokman Hekim Terceme-i Manzûmesi Adlı Mesnevisi", *Çeşm-i Cihan: Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, s. 71-103.
- Kur'ân-ı Kerîm, *kuran.diyanet.gov.tr*, <https://kuran.diyanet.gov.tr/Mushaf/kuran-meal-1>. [Erişim Tarihi: 01.11.2020].
- Levend, Agah Sırrı. (1964), "Ahlak Çağında Ümmet Kitaplarımız" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, s. 89-115.
- Mecmua*, Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi No: 438.

- Mehmed Süreyya. (1996), *Sicill-i Osmanî yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, (Haz. Mustafa Keskin v.d.), C.IV/I, (4c) Sebil Yayınevi: İstanbul.
- Pala, İskender. (2006), "Nasihatname", *TDVİA*, C 32, İstanbul, 409-410.
- Saraç, M. A. Yekta. (2014), *Klasik Edebiyat Bilgisi-Biçim-Ölçü-Kafiye*, Bilimevi Basın Yayın, İstanbul.
- Taş, Hakan. (2008), "Klasik Türk Şiirinde Türkçe Sözcüklerde Med", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 19, İstanbul, s. 143-156.
- Uveydâ, Kamil Muhammed Muhammed, *İbn Bâce*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut Lübnan.
- Yavuz, Salih Sabri. (2005), "Mi'rac", *TDVİA*, C 30, İstanbul, s. 132-135.
- Yıldız, Alim. (2002), "İbrahim Gülşenî'nin Pendnâme'si", *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S 16, s.57-95.
- Yılmaz, Mehmet. (2008), *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü 1-2*, Sütun Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Mehmet. (2013), *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Ziya. (2003), *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Metin[33^b]**Nazmü'l-Habīb fī-Nuşhü'l-Lebīb
Meşnevī der-Hamd-i Hayyi Lā-yezāl***Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün**Remel -.-/-.-.-*

1. İbtidāen ḥamd-i feyyāzū'n-nevāl
Vācibü't-tezkārdur fī-küll-i ḥāl
2. Fazlı āsāyiş-dih-i miḥnet-çeşān
'Adli pend-āmūz-ı ḥayl-i ser-keşān
3. Lāyık-ı şükr-i ümemdür ni'meti
Sāyık-ı nuşh-ı e'amdur nıḳmeti
4. Vaşfidur pūziş-pezīr-i bī-meded
Hem şenāsı ḥāric-i ḥaşr ü 'aded
5. 'Işkı ḥālet-baḥş-ı aşḥāb-ı kulüb
Ḥāne-i dilden odur ḥāşāk-rüb
6. Şāniyā teşrīf-i rūḥ-ı Muştafā
Şālli yā Rabbī 'aleyhi dā'imā
7. Zıll-ı Ḥaḳ kim ḥāke düşmez sāyesi
'Arş-ı a'lādur nuḫustīn pāyesi
8. İ'tilā kıldı Burāk-ı Cennet'e
Vāşıl oldu mültekā-yı ḥāzrete
9. Oldı berzīn ol hümām-ı dīn aḥa
Şan seḥāb-ı raḥmet üstinde hümā
10. Gūyiyā taḥt üzre şāh-ı nām-ver
Ya nesīm ile gider gül-berg-i ter
11. Kıldı bezm-i kābe kavseyne¹ vuşul
Cümle ḥācāt-ı rusul oldu ḳabul

¹ Kur'an-ı Kerim'de Mirac hadisesinde Hz. Peygamber'in Cebrail'e veya Allah'a çok yaklaştığını belirten ifadedir (Necm 53/9).

[33^a]

12. Hıŝŝe-i ğāyib o bezm-i ünsden
İtdi ihzâr-ı ni'am her cinsden
13. Neşve-dâr itdi cihânı bi't-tamâm
Cür'a-i lil-arz-ı min-ke'se'l-kirâm
14. Baħr-i hikmet bir şeh-i murtâzdur
'Aql-ı evvel mebde-i feyyâzdur
15. Rıfķ u ħilm idi o ŝāhuñ direni
Nāŝıh-ı ümmet ħadîŝ-i aħseni
16. Ba'de't-teslîm minallāhi's-selâm
Ber-revân-ı pāk-ı Aħmed bî'd-devâm
17. İhtirâma müsteħaķu't-takdime
Âl ü aŝĥâb-ı ħuriyyü't-tekrime
18. Çâr dâver çâr dîvâr-ı hüdâ
Çâr yâr-ı bâver-i ħâyri'l-verâ
19. Biri Ŝiddik ü biri Fârûkdur
Rûtbe-i vâlaları 'ayyûkdur
20. Cāmiü'l-Furkân zü'n-nüreyn hem
Ĥayder-i Kerrâr-ı mebzülü'l-kerem
21. Hem dü-nür-ı çeşm-i faħrî'l-ĥāfıķeyn
Farķadân-âsâ Ĥasan ŝümme'l-Ĥüseyn
22. Hem dü 'amm-i ekrem-i 'ālî-nejād
Min terazî 'anhuma nâlü'l-murād
23. Cümleten aŝĥâbına etbâ'ına
Ehl-i beyt-i pākine etbâ'ına
24. Sâyir Enŝâr ile olsun ŝād-dürüd
Ez-cenâb-ı Ĥâlîk-ı her hest ü bûd
25. Mâ-ĥaŝal yād-âveri-i dâverân
Eyler aŝĥâb-ı dili 'azbü'l-lisân

Meşnevî der-Medh-i Dādār-ı Zamān

26. Pes zi-ḥamd-i ḥaḳ ü na‘t-ı Muştafā
Pādişāh-ı ‘aşra lāzımdur du‘ā
27. Nice şeh seng-i rehidür bî-gümān
Zīver-i iklīl-i şāhān-ı cihān
28. Nice şeh şad-ḳayşer-i Kisrā vü Rāy
Ḥāk-i dergāhına her gün cebhe-sāy
29. Nice şeh şāhān-ı ‘ālem bendesi
Ebr-i raḥmetdür kef-i bārendesi
[34^b]
30. Keffin ebre berzedden ğaddārdur
Dest-i şāhinşeh cev āhir-bārdur
31. Pāşiş-i elṭāf-ı gevher rīzesi
Pend-fermādur zebān-ı nīzesi
32. ‘Arş-ı pāye sāye-i Rabbü’l-‘ibād
Pādişāh-ı heft-kişver Ḥān Murād
33. Bir nazar ḳılsa gedāyı şāh ider
Kevkeb-i bahtın faḳīrün māh ider
34. Seng-i rāhı tād-ı şad-fağfūrdur
Şan nice şeh kāse-i fağfūrdur
35. Resm-i na‘l-i Edhem-i çāpük-revi
Mahçe-i fetḥ-i mübīnün pertevi
36. Tīĝidür bīḥ-efken-i cevr ü bida‘
Bir kemīne ḳulına tubbe‘ teba‘
37. Devr-i ‘adlinde ḳavī her nā-tüvān
Serçeye zīr-i per-i bāz āşiyān
38. Emn ile bālidedür ḥurd ü büzürg
Müy-ı mīşe şānedür dendān-ı gürg
39. Umarum ide ilā yevmü’l-ḳarār
Efser ü dīhīm o şehle iftiḥār

Meşnevî der-Şerh-i Şad-pend-i Güzîn

40. Pes zi-medh-i zıll-ı memdūd-ı Hudā
Oldı nuşh-ı müslimîn hatmü'l-edā
41. Şīme-i Ya'kūb ü Eyyūb idi şabr
Anda vardur rûha ecr ü nefse cebr
42. Hüküm-i nuşhı kıl anı ecren kıyās
Eyle icrā anı it Hakk'a sipās
43. Nuşhdur hem-pāye-i şabr-ı cemīl
Telhdür zāhirde mişl-i şabr ü nīl
44. Līk sükkerden me'ālī tatlıdur
Evveli mürrdür şonı lezzetlidür
45. Gerçi kim el-hakk mürrdür şariḥ
Küll-i mürrde devādur hem şaḥiḥ
46. Bārdur ammā mü'essirdür yine
Bār-ı nef' ü feyzi müşmirdür yine
47. Şad naşihat kıldı Loqmān Hekīm
Tā ki 'ibret ala andan her fehīm
[34^a]
48. Ol veşâyā-yı haḳīku'l-i'tibār
Kaldı Loqmān'dan cihānda yādigār
49. Şanki samṭ-ı lū'lū-yı şad-dānedür
Kıymetin derk itmeyen dīvānedür
50. Bu vaşyyetlerde itdi bī-nizā'
Feylesofān ittifaḳ ü ictimā'
51. Bu vesâyâyı tutan mes'ūd olur
Āḥir-i kārı anuḡ maḥmūd olur
52. Kim ki almaz gūşına mengūş-vār
Belki mecnūn-ı ḡabīdür nā-bekār
53. Her birisi şanki bir şeh-dānedür
Eyle bunlarla şimāḡ ü sem'î pür

54. Var bu şad-pend ile kıl leyl ü nehār
Üns ü ülfet şubḥa-i şad-dāne-vār
55. Kim ki bu şad pend ile eyler ‘amel
Devlet aḥa gösterür yüz bī-cedel
56. Kim bu şad-pend-i nefisi ḥıfz ider
Cām-ı kalbinden gider jeng-i keder
57. Olmaḡ istersen maşūn āfātndan
Kendüñe şad-pend kıl ‘ādātndan
58. Her birin mānend-i lū'lū-yı ‘Aden
Kıl nigeh gencīne-i sīneñde sen
59. Pīşe iden bunu çün itmez gezend
Ben daḡı oldum bu yüzden sūd-mend
60. Gördüm itmiş nazm bir ehl-i temīz
Ya‘ni yārān-ı ‘Acem’den bir ‘azīz
61. İtmiş ol meydān-ı nazmuñ fārisi
Bir maḡāle meşnevī-i Fārisi
62. Ben de ḡaşd itdüm anı cem‘ eyleyem
Herkese āvīze-i sem‘ eyleyem
63. Pārsīden naḡl idem Tūrkiye hem
Tā ki ola ‘āleme nef‘i e‘amm
64. Eyledüm bu nāme-i maḡbū‘ı neşr
Ḥayr-ıla yād olınam tā rüz-ı ḡaşr
65. Var ise terkīb ü ma‘nāda eger
Cā-be-cā tekrār olsun muḡtefer
66. Kim tekerrürle ḡabīḡ olmaz sühen
‘Ārifān tekrāra dimişler ḡasen
[35^b]
67. Gösterür kendin nigār-ı ḡod-furūş
Her ki olsa bir libās-ı tāze-pūş

68. Nükteyi tekrârda var mı zarar
Hüb olur olsa mükerrer çün şeker
69. Yâ ilâhî eyle tesyîr-i hitâm
Müstefid olsunlar andan hâş u 'âm
70. *Mevcî*-i şürîde-hâl-i bî-mecâl
Pende bu yüzden ider² baş-ı maqâl

Meşnevî der-^çAkd-i 'ıkd-ı Şad-Güher

71. Cân kulağın tut işit iy müstemîç
Olasın tâ sözlerimden müntefîç
72. Ol hakîm-i kâr-dân-ı ercümend
Gör ne yüzden kıldı pend-i dil-pesend
73. Vâcib oldur evvelâ bil ey şefîk
Hâlikuñ her hâlde ni'amü'r-refîk
74. Haşyetullâh ola kalbünde müdâm
Ola her emründe dirsenj intizâm
75. Şonra öz nefsün bil iy hayrû'l-halef
Tâ nümâyân ola sırr-ı *men 'aref*³
76. Bir kese kim idesin telkîn-i haq
Evvel ol nuşha sen andansın ehaq
77. Sâmi'e ol söz nice te'sîr ider
Çâ'îlinde olmasa andan eşer
78. Kâl maḥz olmaz anuñ hâli gerek
Söz riyâ vü süm'adan hâlî gerek
79. Hem sözün miqdârına taḥbîk kıl
Herkesün hem kadrini taḥkîk kıl
80. Râzuñ ağıyârdan eyle nihân
K'olasın hemm ü nedemden der-amân

² Yazmada "iden" şeklinde yazılmıştır.

³ "Kendini bilen rabbini bilir." anlamındaki hadisten iktibastır. (Yılmaz, 2013: 492)

81. Eyle hem iy yār-ı 'ālī-menķabe
Yāruñı ħīn-ı ğāzabda tecrübe
82. Ol zamān ma' lūm olur keyfiyyeti
Zāhir olur gün gibi māhiyyeti
83. Bilinür nāķış mıdur kāmīl midür
Ĥaķ mıdur da'vāsı ya bāṭıl mıdur
84. Mā-ħaşal olmak gerek şādık geçen
Ĥālet-i sūd ü ziyānda mümteħan
[35^a]
85. 'Āķıl ü dānāya her dem ol enīs
Eblehān ü sifleye olma celīs
86. Şāh-rāha sālīk ol her seyrde
Cehd ü iķdām eyle kār-ı ħayrda
87. Rāst-gūy olan kiři rif'at bulur
Hem kelām-ı nā-müdellel lağv olur
88. Ĥüccet ü bürhān ile olsa kelām
Olur ol maķbül ü maṭbū'ü'n-nizām
89. Lāzım olduķda daħı tedbīr-i kār
Āzmüde kārı idin müsteşār
90. Zenler ile meşveret memnū'dur
Kār-ı nā-ma'ķül ü nā-maṭbū'dur
91. Bī'z-zarüre iķtizā itse eger
Ķıl ħilāfın anuñ iy cān-ı peder
92. Nāķışātü'l-'aķl ve'd-dīndür olar
Ĥāysü ķāle'l-Muştafā ħāyrü'l-beşer
93. Vārid olmuşdur bu ma'nāda ħadīş
Hep bilürler ger ķādīm ü ger ħadīş
94. Tecrübenē de geķmiş olsa bir zene
Vāşık olma tez döner senden yine

95. Dūsta göster hemīše rū-yı dil
Degme bir vaz'ından olma münfa'il
96. Kim cevāduñ kebvesi ma'zūrdur
Dūstdan kemlik zuhūrı dūrdur
97. Çün bilürsin düşmen olmaz eski dūst
Tut 'azīz olsa gedā hem giyse post
98. Dūstuñla düşmenüñ temyīz kıl
Şoḥbet-i bed-ḥvāḥdan perhīz kıl
99. Kıl nevāziş luṭf-ıla aḥbābuña
Eyle hem ḥüsn-i nazār aḥbābuña
100. Siyyemā senden esinn olan kişi
Senden artuḡ göre ol yaz ü kış
101. 'Uhdene ta'zīmi vācibdür anuñ
Her sözüñ tut rā'yı şāyibdür anuñ
102. Eyle hem 'ahd-i şebābı iḡtinām
Sa'y kıl her ḥarkuña vir iltiyām
103. Hem kuvā vü mālüñ itlāf eyleme
Hem nigāh it nefsiñ isrāf eyleme
[36^b]
104. Hem ider iksār imlāl-ı kibār
Ḥabs-i nuṭḡ it itme anı iḡtiyār
105. Kılma eṣrāfa icāzetsüz duḡül
Kim odur 'ālemde kār-ı nā-ḡābül
106. Bī-maḡal eṣrāfa işrāf eylemek
Ḥurmete olur muḡil min-ḡayri şek
107. Ḥācetin kılma ekābirden ṭāleb
Rū-be-rū 'ālemde illā bī-edeb
108. Ḥvāhişüñ olduḡda budur zābıṭā
'Arz-ı ḡāl it mün'ime bi'l-vāsiṭā

109. Sen utanmazsın o senden şerm ider
‘İffetün görse velī āzerm ider
110. Şıķlet itsen bā‘iṣ-i ħirmān olur
Ribħün ol devletliden ħüsrān olur
111. Tāzelikte tesviyet kıl iy ħümām
İki ‘ālemde mühimmün ve’s-selām
112. ‘Ākıl isen saña besdür re’s-i māl
Nev-çe vü nev-ħiz iken kesb-i ħelāl
113. Tāzelikte püyeden gelmez kesel
Kedd ü kesb ü kārdan gelmez melel
114. Pīr olur nā-merde çekmez ihtiyāc
Zāhir olur ol zamān ħüsn-i netāc
115. ‘Ālem-i pīride merd-i ħüşyār
Ser-fürūdan nākese çekmez mi ‘ār
116. İşte budur iy kirāmuñ pey-revi
Ma‘ni-yi iṣlāħ-ı ħāl-i dünyevī
117. Güş kıl pendüm dilersen iy lebīb
Zuħr-ı ‘uķbādan da olmak bā-naşīb
118. Kıl ‘ibādet tende kuvvet var iken
Ṭā‘at-i Mevlāya ṭāķat-dār iken
119. Derd-i taḥşīl ile ehl-i derd isen
Ol şübūtiyyetde tāyib merd isen
120. Kıl hevādan māsivādan ķalbi pāk
Derd-nāk ol derd-nāk ol derd-nāk
121. Tevbe ve tevħīdi ā‘lā idegör
İzzihār-ı zār-ı ‘uķbā idegör
122. İ‘timāduñ Ḥaķķ’a aķvā kıl yeter
Tüşe-i ‘uķbāyı taķvā kıl yeter
- [36^a]

123. Sū-yı hıfzundan o kim şekvā ider
Ma'şiyetden eylesün dāyim hāzer
124. Kim odur jeng-āver-i mir'āt-ı dil
Her maħalde şāhibin iden hācil
125. Hāşılı andan ider nisyān hūdūş
Mezra'ı dil hāşılı olur küşūş
126. İtmeden bī-çāre peyk-i merg derk
Çāre gör ol derde ya'ni eyle terk
127. Pīrlıkde zūhd-i huşk ü terk-i ke's
Olur ol enmūzec-i imān-ı be's
128. Çek biraz 'ahd-i şebābuñda emek
Ġurre-i dāreyn kesb itmek gerek
129. Bünyede fer dışde kalmaz iltizāz
Olur ol terk-i zarūriyü'l-'iyāz
130. Hem birez 'aşr-ı hayātunñda şaķal
Aġla şaķla düma'dur cehdü'l-maķal
131. İşte budur fezleke ba'de'l-hisāb
İşte budur re's-i māl-i şeyh ü şāb
132. Dinle bir pendüm dahı var iy refīķ
Tuħfedür benden saña nuşh-ı şadīķ
133. Göricek ger düstı ger düşmeni
Kıl tevāzı' eyleme kibr ü meni
134. Kıl aña baş-ı bisāt-ı inbisāt
Eyle hem şir ü şeker-veş ihtilāt
135. Bār-ı evvel vālideyne iy püser
İhtirām it sözlerin tuť mu'teber
136. Anlara hıdmet iķā'at zı-şeref
Sögse dögse gūş u düşuñ tuť hedef
137. Nev'-i taķşir eylesen ta'zīmde
Lā-cerem cürmüñ bilüp ol bīmde

138. Yüz sür ayağına kıl şād-ma'zeret
K'ide saña Hāḡ hezārān mağfiret
139. Māder ü vālid ḡanūndur hem şufūḡ
Anlara cüll-i kebāyirdür 'uḡūḡ
140. Oldı cennet zīr-i pāyı ümmehāt
Ḳālehu ḡaḡḡā ḡümāmü'l-kā'ināt
141. Vācib-i zımmet daḡı iy nūr-ı 'ayn
Hāḡḡ-ı üstāz oldı ba'de'l-vālideyn
[37^b]
142. Belki anlardan muḡaddem-ter gerek
Anı nāḡıḡ nūkte-i men-⁴allemek⁴
143. Ya'ni bir ḡarf öğreden 'ālī-meniş
Şīr-i Hāḡ ḡad şırte 'abden leh⁵ demiş
144. ḡayru'l-ebā didi aḡa ḡaḡ Resūl
Zāyi' itmez ḡaḡḡı illā nā-ḡabūl
145. Hem dilersen ḡla miḡdāruḡ refī'
Fırḡa-i aḡrār-ı nāsa ol muḡī'
146. Hem seḡāyı pīşe idin muḡḡaşıl
Olma dārü'l-eşḡiyādan munfaşıl
147. Fażl-ı efzāl ü seḡāda bī-gümān
Vārid olmuşdur eḡādiş-i ḡaşān
148. İ'tiḡād iden kelām-ı menzile
Bilür iḡşān ü seḡā ecrin hele
149. Didi Peyḡamber behiştidür seḡī
Mümsikān ü ehl-i buḡldur düzeḡī

⁴ “Men allemenī harfen fe-kad sayyerāni abden (Bana bir harf öğretenin kölesi olurum)” vecizesinden iktibastır (Yılmaz: 2008: 619).

⁵ “Bana bir harf öğretenin kölesi olurum.” anlamındaki vecizeden iktibastır. Kamil Muhammed Muhammed Uveydā, *İbn Bāce*, Darü'l-Kütübü'l-İlmiye, Beyrut Lübnan, s.143.

150. Ādemün her ‘aybını örter seḫā
Ḥaḫ kerīm erzāḫna virür reḫā
151. Olmaḫ istersen mu‘azzez muḫterem
Dāyimā kāruḫ kerem olsun kerem
152. Ḥaḫ yanında tā ola ecrün cezīl
Hem meyān-ı ḫalkda medḫün cemīl
153. Bār-ı ber-düş ‘iṫā-yı mufzılān
Olur ol dellāl-ı medḫi her zamān
154. Ḳıl taṣadduḫ sırren iy ṣāḫib-hüner
Menn eyle ibṫālden eyle ḫazer
155. Nehy olındı anda bil *menn ü ezā*⁶
Ḳāle fi’l-Ḳur’ān Mevlānā kezā
156. Müfside evbāṣa zinhār olma yār
Dür-bāṣ u zecrle başını yār
157. Dāyim eyler saḫa telḫīn-i şürür
Görse ḫüznün ider izḫār-ı sürür
158. Hem her işde ol miyān-rev mu‘tedil
Cehldür ifrāṫ ü tefriṫ anla bil
159. Meslegün olsun sebil-i i‘tidāl
Böyledür emr-i Ḥakīm-i zü’l-Celāl
160. Bezl-i müfriṫ şeyh-i müfriṫ gibidür
Ādemün ikisi de āsībīdür
[37^a]
161. ‘Abs u behcet leyn ü şiddet nerm ü ḫād
Nā-münāsibdür bu esbāb-ı tezād

⁶ *Menn* “başa kakma”, *ezā* “eziyet etme” demektir. Bu ifadei Bakara suresi 262’de geçen “Mallarımı Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kalmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rab’leri katında mükâfatları vardır. Artık onlar için korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de.” mealindeki ayetten iktibastır (Bakara 2/262).

162. Kanda bir ‘ālim ki ide ders-i ‘ām
Anda gird-ā-gird cem‘ ola kirām
163. Sen de at ol meclise cān ü tenün
Hūşe-çini olagör ol hırmenün
164. Ehle yār ü keşş-berdār ol daḥı
Kıl hünerde tayy hezārān fersaḥı
165. Bir güher her gencden eyle be-kef
İtme ‘ömrün herze gerdide telef
166. Baḥrden çıkmaz teḥī dest-āşnā
Ola pür-gevher o deryā siyyemā
167. Öğrenürsen bildüğüm budur hele
‘İlm-i dīn içre hezārān mes‘ele
168. Hem tahāret fazlını idrāk kıl
Cāme vü cismün necisden pāk kıl
169. Daḥluḡa hem ḥarcını taṭbīk kıl
Hükmi vaḡte ḥālünjı tevfiḡ kıl
170. Şırf daḥla ḡālib olsa bī-sebeb
Şāḥibi lā-büd anuḡ çeker te‘eb
171. Zāhiren kılsaḡ nazar bī-irtiyāb
Cāh-ı dünyādur temāşil-i seḡāb
172. Böyledür ammā ‘alā vefkı’l-murād
Kām-yābı *dūnehu ḥartu’l-ḡatād*⁷
173. Dār-ı ā‘yāna edeble kıl duḡul
‘Aybdur ḥıffetle olma bü’l-fuzül
174. Hem zebān ü çeşmün olsun dūḡte
Cümle-i dil-ḡvāhdan ol vāsūhte
175. Tā vaḡār ü ḥürmetün ola füzün
Vār ise şübheḡ kıl anı āzmün

⁷ “Elini dikenli ağacın üzerine sürmek ondan daha kolaydır.”

176. Kefş ü müzeñ idesin çünkim be-pāy
Eyle taqđīm-i yemīn iy nīk-rāy
177. Yümn-i yümnāda muḥaḳḳaḳ mı degül
Andan anuñ lafzı müştak mı degül
178. Meymenetli kārı taqđīm eylemek
Yümndür ḥācet mi ta'lim eylemek
179. Līk pāyuñ keşden kılsañ birün
‘Aks it der-kār iy nürü'l-‘uyün
[38^b]
180. Ğıbbezā evlāduña iy zī-ḥāseb
‘İlm-i dīn öğret daḥı ‘ilm-i edeb
181. Tā ola meşhūr ḥāysiyyāt ile
Hem belāğāt-ı bilā-gāyāt ile
182. Hem ola şāhib-lisān-ı Vā’ilī
Ğayret-efzā-yı beyān-ı Bābilī
183. Sīnesi ‘irfān-ile pür-nür ola
Ṭābla-i ‘Aṭṭār-ı Nīşābūr ola
184. Mecma‘ü'l-eşbāḥ-menḳülāt ola
Maḥşerü'l-ervāḥ-meḳülāt ola
185. Mekteb-i irfān-ı ḥāysiyyāt ola
Maṭlab-ı ḥullān-ı ‘ālī-zāt ola
186. Bu iki sermāye-i iḳbāldür
Bu ikinüñ şāhibi ḥoş-ḥāldür
187. Zāhiren ikisi de meksübdür
Fi'l-ḥaḳīka keşf ile mevḥübdür
188. Eyle ta'lim-i kitābet iş zā
Böyle ta'lim eylemiş şīr-i Ḥudā

189. ‘*Allemū evlādüküm*⁸ ma‘lūmdur
Hüsñ ü luṭfı herkese mefhūmdur
190. Hüsñ-i ḥaṭ olmazsa mā yuḵrā gerek
Kim aṇa muḥṭāc ider lā-būd felek
191. Hüsñ-i ḥaṭ ammā ricālün zeynidür
Hüsñ-i ḥaṭ mehveşānuḥ ‘aynidur
192. Kim ki idinür [bunu] mülk-i yemīn
Feth-i keḫ-i fāḵadan olur emīn
193. Hem kemān-keş olsa lā-būd bir cüvān
Sengden bī-reyb ider peydā-yı nān
194. Ḥaḵ te‘ālā rızḵuḇı eyler naşīb
Tīrini ider nişān-gāha muşīb
195. Hem sehīm-i devlet olur ol nebīl
Olinur yād adı cīlen ba‘de cīl
196. Sīnesin ḥaşm-ı le‘īmün çāk ider
Şāydını āvīze-i fitrāk ider
197. İsteriseḇ nām-ile mümtāz ola
Dehrde ġāyet de tīr-endāz ola
198. Vir eline oġluḇuḇ tīr ü kemān
Vire tā Behrām ü Rüstem’den nişān
[38^a]
199. Hem dilersenḇ ola oġluḇ mu‘teber
Eyle ta‘līm-i ḥuyūliyyet yeter
200. Rāyizü’l-ḥayl olsa lā-būd bir kişi
Muttaşıl der-pīş olur anuḇ işi
201. Hīç bir midür piyādeyle süvār
Çanda ise fāris olur nām-dār

⁸ “Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz.” anlamındaki Hz. Ömer’e atfedilen sözden iktibastır. İbn Kuteybe, *Uyūnu’l-Ahbār*, Darü’l-Kütübü’l-İlmiye, Lübnan Beyrut, 1997, s. C2, s.184.

202. Her zamān olmaz bu ʿālemde sūrūr
Gāh olur ğurbet çeker ehl-i huzūr
203. Bilinür qadr-i fūrūsiyyet o dem
Bā-vucūd ālāt-ı harb ola behem
204. Rüy-ı düşmende o dem raşş-ı revān
Hādım-ı münqad olur hem yār-ı cān
205. Hayr kim maşşūd-ı her mevcūddur
Hep cibāh-ı haylde maʿkūddur
206. Şāhibā şanma benümdür bu kelām
Qavl-i Peyġamber'dür eyle ihtirām
207. Hem şinā-ile kıl oġluñ āşinā
Tā şināverlik ola yāver aña
208. Āşinā alır dūr-i maşşūdını
Qaʿr-ı deryāda bulur mefkūdını
209. İktizā itse sülük-ı baħr ü berr
Düşse girdāba qazā-ile eger
210. ʿĀqıbet olur o merd-i müntebih
Sāhil-i berr-i necāta pāy-nih
211. Āşinā bigāne ile bir midür
Kesb-i fenne her kişi qādir midür
212. Ādemīde bu hünelerden gerek
Her birinden ola qadr-i müşterek
213. Dinle bu pendümden iy yār-ı habīr
Cān gibi sineñde olsun cāy-gīr
214. İki daluñ muhkem eyle zabtını
Kārunuñ bil hāl-i ħall ü rabtını
215. Biri dīnüñdür ki sermāyeñdür ol
Biri dirhemdür ki pīrāyeñdür ol
216. Āħiret emrine dīnüñdür medār
Dirhem eyler dünyede itmām-ı kār

217. ‘Umde-i ‘ālem bu iki daldur
 ‘İzzet-i dāreyne bunlar dāldür
 [39^b]
218. Hem dilersen olmayasın yāre bār
 Tākaṭ ü vüs‘ınca kıl teklīf-i kār
219. İtme kadr-i gevher-i nuṭkuṅ şikest
 Kendi kadrün de olur yanında pest
220. Sen olursun mübtezel ol şerm-sār
 İki ‘ālemde olur kem-i‘tibār
221. İş k’ola cezr-i aşam gibi muḥāl
 Bil ki ḥāricdür ‘adedden bī-cidāl
222. Eyleme bīhūde gūşiş aṅa sen
 Hep hebādur cidd ü sa‘yuṅ cümleten
223. Ḥāḳ budur kim yār-ı yāra iy ḥalīl
 Cevrdür teklīf-i emr-i müstaḥīl
224. Kim nişār itmiş bu dürr-i fāḥiri
 Süre-i ülā-yı Qur’ān āḫiri
225. Muṭlaḳā ‘ārif kelāmı az olur
 Söylese her söz nigāh endāz olur
226. Bā-ḥuşuş olunca güftār-ı nehār
 İstitār it ecnebīden zinhār
227. Şāmda āheste-gūy ol iy semīr
 Nāşī vü nemmāmdan olsun setīr
228. Rūz eger şeb-kār-ı nāşīdür nifāḳ
 İtme dür-aḥbār-ı nāsı istirāḳ
229. Hem olur ber-mūcib-i ḫikmet şaḫīḥ
 Kem-ḥor ü kem-ḥvāb ü kem-gū müsterīḥ
230. Vechi zāhir ḫüsni rüşendür ḳatı
 ‘Ādet it bu kārı aḥsendür ḳatı

231. Bu üç ile sen selāmet ten-dürüst
Rūḥ emīn emrāz süst ecsām cüst
232. Hem ḥazer kıl şürb-i mādan nā-şitā
Bā-ḥuşuş oldıḳda eyyām-ı şitā
233. Lāzım oldur zımmet-i merd ü zene
Mü'minin iḥvānına eylük şuna
234. Ehl-i mesciddür eger ehl-i künişt
Cümle ādem-zādelerdür yek-sirişt
235. Keyf kim hem mezhep ü hem dīn ola
Ehl-i Ḥaḳ aḳa nice bed-bīn ola
236. Nefsün için şandığın nīk ü bedi
Aḳa da lāyık gör ol cān-ı ḥodı
[39^a]
237. Sözüñ üstün olmadan ötri hele
Ḳalbi kesre cezm ḳılma al ele
238. Bunı zābt it pīşe-i aḥrārdur
Sünnet-i Peyḡamber-i muḥtārdur
239. Bed-güherden itme ümmīd-i vefā
Yok cefāsından anuḳcā-yı ḥafā
240. Merdüm-i vālā-güherden bī-gümān
‘Abd-i zengī olsa da gelmez ziyān
241. Bī-taḥarrī hīç bir kār eyleme
Fikrsüz güftār ü reftār eyleme
242. İtme eḥfāl ü zenāna keşf-i rāz
Olma nā-dāniste herḡiz kār-sāz
243. Olma pür-gü ‘ind-i aşḡābü’d-düvel
Kim virür tavīl-i bī-ḫā’il melel
244. Bezle-güy olma ‘avām-ile şaḳın
Hem-nişīn olma liyām ile şaḳın

245. Kim fūrū-māye kıatı küstāh olur
Türrehātı şonra berg ü şāh olur
246. Mezḥ-i bisyār eyler ĩrās-ı naķār
Müstehāb olur velī şāhib-vaķār
247. Ḥāyr işün ferdāya te'ḥĳr eyleme
Temşiyetde anı taķşĳr eyleme
248. Ḥāyırı ta'cĳl eylemekdür efzali
Ḥāyrdur te'ḥĳr-i kār-ı şer velī
249. Ehl-i ḥazm olan bu tafzĳli bilür
Āfet-i te'ḥĳr ü ta'cĳli bilür
250. Virme ğayr-ı vāķı'a ḥükm-i vuķū'
Mücib-i teşnĳ' olur bulsa şüyü'
251. Söyleme bir emri tekmiĳl itmeden
Bilme der-kef malı taḥşĳl itmeden
252. Nĳsti 'add itme tā hest olmaya
Şayma mülk anı ki der-dest olmaya
253. Hĳç virür mi vucūd ehl-i himem
Bĳhūde bir şey'e kim ola 'adem
254. Umma ḥayrın nākesün nā-dĳdedür
Anĳla bu mażmūnı kim ḥāyĳdedür
255. Kıлма hem kendün den ā'lā-y-ile mezḥ
Ḥürmetün pest āb-ı rüyün itme tezḥ
[40^b]
256. Ḥāne-i ğayra hem itdikde duḥül
Beddür olmaķ kethūdā-yı bü'l-fuzül
257. Dirler aņa yāve-gū gel kethudā
Mūzi-i herze vekil-i jājhā
258. Gāh olur rāciḥ sözi mercūḥ olur
Şāhid-i mecrūḥ-veş maṭrūḥ olur

259. Bār olur ol şāhibü'd-dāra girān
Hvār olur hem hār-ı çeşm-i hādımān
260. Ğayra da virme kezālik ruhşatı
Kethüdālık ide hāneñde katı
261. İtme nā-dāniste hūyı sāz-kār
Kılma emründe müşārik zinhār
262. Setr-i māl it hem 'uyūn-ı nāsdan
Ol beri iflāsdan vesvāsdan
263. Hıfz-ı zerde havşalañ teng olmasun
Muhtesible şonra bir ceng olmasun
264. İtme ya'ni murğ-ı şabruñ dem-zede
Kim olur dirhem-zede derhem-zede
265. Sen bilürsin hōd ne hācet nāşıha
Vech-i eşyā-yı şelāşe vāzıha
266. 'İnd-i ehli'l-'aql oldu müsteħab
Setr-i mezheb hem zehāb ü hem zeheb
267. İtseñ ihsān aña kışlık yazlık
Yine hāsiddür ider gammāzlık
268. Ekşer ebnā-yı zamān olur hasūd
Gerçi dinmiş *el-ħasūdun lā-yesūd*⁹
269. İtme hem ceng-i güzeşte zikrini
Māmezā vü mācerānuñ fikrini
270. Kılma yād-ı ceng hāl-i silmde
Ğayz-ı bī-ma'nā maħall-i hilmde
271. Ne biter ser-kār-ı pür-ħāş olmadan
Ya biten zaħma nemek-pāş olmadan

⁹ "Kıskanç olan üstün gelmez." anlamındaki atasözüdür. Abu'l-Fadl el-Meydānî, *Mecmāü'l-Emsāl*, (Haz. Muhammed Muhiddin Abdülhamid), Darü'l-Ma'rife, Beyrut Lübnan, C.1, s. 230.

272. İtme tecdīd-i 'uḡūk irāş-ı 'amm
Yāresine yāruḡuḡ virme elem
273. Sīneḡi kīneyle yārā itme pūr
Ādeme lāyık mıdur ḡıḡd-i şütür
274. Ḳavl-i 'ārif iş-i ḡālū'l-yevmdür
İbn-i yevm olan re'īsü'l-ḡavmdür
[40^a]
275. Dāyim ol ḡiş ü tebāra dil-nüvāz
İtme istikbār ü 'ucb ü ihtizāz
276. Eyleme bigāne-gāna hem nigāh
Sen aḡa ol ol saḡa olsun penāh
277. Aḡrabānuḡ yeg olur ḡo yenligi
Dūstī-i ḡayrdan dūşmenligi
278. Didi ol fermān-revā-yı kāf u nūn
Oldılar ma'rūfa evlā aḡrabūn
279. Hem sümāt-ı ḡayra iy yār-ı zarīf
Ekl iḡün naḡl itme ḡāneḡden raḡīf
280. Ḥāḡır-ı şāḡib-sümāḡ-ı mu'teber
Kesre-i nānuḡla olur münkesir
281. Ḥān-ı ā'yānda yimek āḡir ḡa'ām
Ġayr-ı müstaḡsendür ol 'inde'l-kirām
282. Ekl iḡün ya bey' iḡün arayan 'aḡl
Hīḡ büstāna ider mi naḡl-i baḡl
283. Nuḡl-i naḡl-nāsīdür itmez irticā
Meclisü'l-üns-i kirām-ı aḡniyā
284. Bil ki müstaḡnīdür iy yeg nev-naḡar
Rīzeden kirmān ü hurmadan ḡacer
285. Ḥāḡ-ı 'arşa ḡayruḡ it āvīḡte
İtme ḡayr-ı ḡayrıla āmīḡte

286. Kılma hayruñ āḥir aḥra müşterik
Dürr-i derrün silk-i ğayra münselik
287. İtme ya'ni iy kirāmuñ mefḥarı
Kendüñe nisbet şevāb-ı āḥeri
288. Kim bilür Mevlā kimüñdür ol şevāb
Zür olan da'vā olur maḥz-ı serāb
289. Kādirisen sen daḥı 'ālemde kıl
Ḥasbeten lillāhi ḥayr-ı müstakil
290. Urma hem tedbirsüz ḥayra baş
Līk tedbirün nihān kıl kılma fāş
291. Ola taḫdīre muvāfıḳ şāyed ol
Göstere tevfiḳ-i Hādī ṭoĝrı yol
292. Gerçi sebḳ itdi bu ma'nā-yı nefis
Līk ider tevkīdi bünyānın esīs
293. Gelse ḥācet-mendi nevmīd eyleme
Hem ḥiṭābuñ aña teşdid eyleme
[41^b]
294. İdebilmezsen revā ol ḥāceti
De'bün olsun emr-i idfe' bi'lleti¹⁰
295. *Yā aḥī üslük ṭarīḳan beyyinen*
Ḳul limen āsāke ḳavlen leyyinen¹¹
296. Bes degül midür saña iy nīk-ḥū
Āyet-i lā-taḳnaṭū lā teya'sū¹²

¹⁰ Kötülüğü en güzel şekilde savuşturmak mealinde söylenen “Kötülüğü en güzel olan şeyle uzaklaştır. Biz onların yakıştırmakta oldukları şeyleri daha iyi biliriz.” (Mü'minûn 40/96) ve “İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel olan davranışla sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir.” (Fussilet 41/34) ayetlerden iktibasır.

¹¹ “Ey kardeşim! Apaçık bir yolu süluk et, seni incitene güzel bir söz söyle.” anlamındaki ayetten iktibasır (Tâhâ 20/44).

¹² Kur'an-ı Kerim'deki Yûsuf ve Zümer surelerinde geçen “Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin.” mealindeki ayetlerden iktibasır (Yûsuf 12/87; Zümer 39/53).

297. Şevher ü zen itseler āheng-i ceng
Rūy-pīç ol itme hīç anda direng
298. ‘Āķile ma‘ķūl mi kār-ı fuzūl
Etle tırnağ arasına hem hūlūl
299. Ger miyāncı olsa her bāzārda
Rağbet olmazdı niṭāk-ı yārda
300. Ceng-i zevceyn āştīdür der-‘aķib
Cemresüz bī-fer ‘alevdür mültehib
301. Dāniş ü binişde yek-tū-yı ādemī
Anlamaz nīk ü bedi bīş ü kemi
302. Sīm hām olursa oldur hām-kār
‘Aķlı gibi ķavl ü fi’li kem-‘ayār
303. Ṭotalum olmuş şadīķ-ı bī-ḥıyal
Eylemek lāzım mı re’yiyle ‘amel
304. Mūcib-i lev m ü nedāmetdür hemān
Mūcib-i re’y-i zenān iy nev-civān
305. Hīç mālāya‘ni işler mi kişi
Ya‘ni terk eyler mi ma‘ni-dār işi
306. Ol hemīşe nīk-ḥū hāndān-rū
Baķma naķş-ı ḥalka olma ‘ayb-cū
307. Medd-i ‘ayb-ı nāsı add itme hūner
Kendi nefsün iḥtisāb eyle yeter
308. Ḥalk-ı ‘ālem hep müsāvī olmaz ā
Ḥulk-ı ādem hep mesāvī olmaz ā
309. Çün meḥāsin cānibi manzūr ola
Seyyi’āti olsa da ma‘zūr ola
310. Sen de ķıl ‘ayn-ı rızā-y-ile nazār
Şānuḡ olsun şeynden keff-i başar
311. Ḥālķ-ıla dūnyā için ķılma cidāl
Tā-be-key bu keş-me-keş iy nīk-fāl

312. Nā-şümürde şey' hem itmek hisāb
 Hümķdur Vallāhu a'lem bi's-sevāb
 [41^a]
313. Naķş-ı fi'l-mādur daħı mihr-i nīsā
 Anlara cāyiz degüldür i'tinā
314. İtme anlardan haķīkat iltimās
 Üstüvār olmaz binā-yı bī-esās
315. Şarfe vü tedbīrle kıl işlerün
 Şonra olmaz kār-ger nālişlerün
316. Kim taşarrufla olan encām-bīn
 Olur ol āsüde hāl ü kām-bīn
317. Ehven-i şerreyni eyle ihtiyār
 Ahsen-i hayreyn olsun saņa kār
318. *Ya kalīle'n-nuķ fī-vaķti'l-ğāzeb*
Füzte bi'l-alyā vü huzte'l-muṭṭaleb¹³
319. Ya'ni kem-güy ol ğāzab-nāk olıcaķ
 Zıhķı az eyle tarab-nāk olıcaķ
320. Vechi rüşendür katı 'inde'l-fuḫül
 Bilmeyen ola meger ğāyet de gül
321. Hem 'uyüb-ı nāsdan baḫş işseler
 Zemm ü ğıybet diseler işitseler
322. Anlar ile iy refīķ-i mihrیبān
 Olma sen hem-dāstān ü hem-zebān
323. Kār olur mı hiç zemmden nā-şavāb
 Lāşe-hvār olmaķdur itmek iğtiyāb
324. Cāhile hem olma kuvvet-āzmā
 Cāhile taķlīd lāyık mı saņa

¹³ "Ey öfkelendiği anda az konuşan kimse! Yüksek mertebeyi kazandın ve isteğine nail oldun."

325. Merd-i kāmīl hergīz olmaz müntakīm
İntikām-ı mācerā-yı mültezīm
326. Kim isā'et eylese oldur sezā
K'idesin iḥṣān ile aṇa cezā
327. *Vaḳterif semḥan li-ehli'l-ma'zire*
*Yüsteḥabbü'l-afw 'inde'l-maḳdire*¹⁴
328. Ṭa'n-ı nāsa itme cünbende lebi
Bī-bed olmaz cüz-Ḥudā vü cüz-Nebī
329. Eyle hem ıṣḡā tekellüm idene
Olma giryān-rū tebessüm idene
330. İtme çün müstemi'-i fehm-i süḥen
Ḳā'ilinden ḳuvve-i ṭab' umma sen
331. Oldı bu maḳbül-i pend-i dil-niṣīn
Ḳavl-i Sa'dī-i me'ānī-āferīn
[42^b]
332. Ḥāriṣ-i pehlū da nā-ma'ḳūldur
'İnd-i aṣḥābü'l-ḥayā mezmūmdur
333. Kim ḳaşınmaḳ öksüz oḒlan işidür
Ḥadṣedür ṭab'a gedāyān işidür
334. Şāḥibine ḥārḥār īrāṣ ider
Hem olur ḥvār ü zelīl ü muḥteḳar
335. Ehl-i fennün didi bir ferruḥ-demi
Ḥār-ı nāḥun şümm-i laḥm-ı ādemī
336. 'Abd-i raḳ olsun ya 'abd-i iḥtiyār
Ya nesībün ola ya dīrīne yār
337. Bilesün kim miḥver-āsā rāstdur
Cürm-i kurs-ı mihr-veṣ bī-kāstdur

¹⁴ "Mazereti olanları bağışla. Kauvvet sahibi olduktan sonra affetmek müstehaptır."

338. Çün kemān-ı Rüstem itme kec-naẓar
 ẖut anı tīr-i felek-veş mu‘teber
339. Kāmet-i maḥbūb gibi ẖoğrıdur
 Şanma düzd-i ğamze-āsā uğrıdur
340. Tecrübeñ sebķ itmiş ola bā-ḥuşuş
 Anda iḥsān idesin nev‘-i ḥulūş
341. Bed-gümān olma aña zinhār sen
 Mü’temendür mü’temendür mü’temen
342. Nīk-ḥvāh ol aña bil anı şefīķ
 Hem-ser ü hem-sırr ü hem-ḥāl ü refīķ
343. Bir olur iki üç olur āzmūn
 Zāyid olunca olur ḥadden füzūn
344. Sū-yi zannuñla olursun iy şehīm
 İinne baẓe’z-zanni işmun¹⁵ zī-sehīm
345. Hem gelür ‘azmine ol cānuñ fütür
 Hem olur nā-mihribān ü nā-şekūr
346. Bā’iş olur düstluk düşmenlige
 Hem nizām-ı ḥālī bir hem-zenlige
347. Ḥuz bi-ķavli’l-Muştafā fī-nāķlihi
 Kād ve cedtu’n-nāsa uhber naklihi(?)
348. İşlerünđe hem ‘acūlī vü şitāb
 Sevķ-i Şeyṭānīdür eyle ictināb
349. Līk her işde te’ennī vü şekīb
 Şavb-ı Raḥmāndandır iy ḥill-ı ḥabīb
350. Bu kelāmı bil ḥabīb-i Ḥaķ dimiş
 Ol hümām-ı ekrem ü eşfaķ demiş

¹⁵ “Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.” (Hucûrat 49/12) mealindeki âyetden iktibastır.

[42^a]

351. *Fī ṭulu' i'ş-şemsi lā teshū'r-rukād*
*İnnehū nevmun yukāssi li'l-fuād*¹⁶
352. Ya'ni gün toğdıķda ḥvāb itme şaķın
Olmaķ istersen eger Ḥaķķ'a yaķın
353. Ādemün eyler dil ü baḥtın siyāh
Aķ gün görmez olur ḥāli tebāh
354. Ol zamān olur du'ālar müstecāb
Ḥaķ ider taķşīm-i rızķ müsteṭāb
355. Rūz-ı rūşen yol mıdur bu güm-rehi
Göz göre bu kāhili bu eblehi
356. Başuņa gün toğdı bu ğaflet nedür
İḥtiyār-ı yek-deme rāḥat nedür
357. *Lā tekün eyzān nevmen fi'z-żuḥā*
*İnde ḥükmi't-ṭib aẓḥā muvaddaḥā*¹⁷
358. Ya'ni hem kıl terk-i ḥvāb-ı çāşt-gāh
Māyil olmaz aņa ehl-i intibāh
359. İntihāz it ḥaşr-i aşğardan şabāḥ
Süst ü keşlān olma istersen necāḥ
360. Nevm ba'de'l-aşr mezmüm olur
Şāḥibi mehmüm bel maḥmüm olur
361. Anı da terk it zārüret yoğise
Āb-ı ṭab'unḡda küdüret yoğise
362. Olma devrān-ı reh-i Ḥaķķ'a yaķın
K'olasın Ḥaķķ'a yaķın ḥaķķa'l-yaķīn
363. Ger olursaḡ da cüvān-ı tīz-rev
Sāl-ḥürde pīre olma pīş-rev

¹⁶ "Güneş doğduğunda uyuya kalma. O kalbi katılaştıran bir uykudur."

¹⁷ "Kuşluk vaktinde uyuyan olma, bu durum tıp hükmünce de açık bir iş oldu."

364. Böyle iden merd ber-ḥurdār olur
Baḥt aṇa münkād ü devlet yār olur
365. Hem firāşuṇdan firāş-āsā cihān
Gāh-ı şeb bī-pīrehen olma devān
366. Ḥayṭa-i ṭavr-ı ḥayādandur ḥurūc
Pistere ‘üryān ve lūc itmek vülūc
367. Olma hem dūnyā içün endūh-nāk
Çün olur āḥir maḳarruṇ zīr-i ḥāk
368. Dār-ı dūnyā köhne miḥmān-ḥānedür
Kār-ı dūnyā ḥod hemīn efsānedür
369. Anda cümle āşinā bigānedür
Meyl iden mestāne ya dīvānedür
[43^b]
370. Bir ribāt ü āhenü'l-bünyāndur
Bir muḳassī menzil-i vīrāndur
371. Kim beḳāsıdur muḥāl ender-muḥāl
Hem nezīlidür serī'ü'l-intiḳāl
372. Ḥoş dimiş bu beyti bir şāḥib-maḳāl
Bezm-i nuşḥa eylemiş neşr-i le'āl
373. Köhnedür ammā ki her dem tāzedür
Sāde-rū bir dilber-i bī-gāzedür
374. ‘Aḳl ü derk ehline muḥkem penddür
Āsiyāb-ı ĩ'tibāra benddür
375. Dār-ı dūnyā bir misāfir-ḥānedür
Güç yarağın görmeyen dīvānedür
376. Ḳanda olsaṇ bil maḳām ü ḥaddüni
Aṇma şān-ı vālideyn ü ceddini
377. İtme eşrāfa taşaddur bī-sebeb
Ol sebep fażl ü edebdür lā-neseb

378. Söyleşürken iki yār-ı müttefik
 H̄ayli bī-ma' nīdūr olmaḵ mülteḥiḵ
379. İsterisen mā-ḥaşal mümtāzlık
 Eyleme bī-nükte ḥarf endāzlık
380. Hem kesāne cünbüş ol mihmānuḡa
 Ḳıl tebeşşüş dāyimā ihvānuḡa
381. Didi pīrāyende-i Ümmü'l-ḳurā
 Ṭal'atu beşāşet ḥāyrun min-ḳırā¹⁸
382. Hīç ferde mīzbān itmez ġazab
 Żayf yanında meger kim bī-ḥaseb
383. İtme mecnūnāne āzār-ı ḥadem
 Ol tehevürden çeker mihmān elem
384. H̄izmetinde mihr-veş ol germ-rū
 Ḳāle Tāhā ekrimū'z-żayfe velū¹⁹
385. İktifā-yı kāfiri ḥazf eylerüz
 Mīzbān-ı mümsiki ḳazf eylerüz
386. Kār-fermā olma żayfa iy'aziz
 K'ola kāruḡ zād-ı rüz-ı rest-ḥiz
387. Merḥaben ehlen vü sehlen diyerek
 Żayfa envā'-ı nevāzişler gerek
388. Cāblūsī ḳılma ḥalk-ı 'āleme
 Çoḵ sitāyiş izdirādur ādeme
 [43^a]
389. Hem sen olursun muḥaḳḳar ḳadr ü şān
 Hem temelluḳdan nifāḵ olur 'ayān
390. Hem ḥunegdür riş-ḥand-ı rü-be-rū

¹⁸18 "Güler yüzle tebeşşüm etmek ikramda bulunmaktan daha hayırlıdır." anlamında Hz. Muhammed'e nispet edilen sözdür. İsmāil b. Muhammed Aclūnī, *Keşfü'l-Hafā*, Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, C.1, s.326.

¹⁹19 "Taha misafire ikram edin ve ona hürmet gösterin der." anlamında olup "Kâfir de olsa misafire ikram ediniz." hadisinden iktibastır (Yılmaz, 2015: 166).

- Ġāyibāna medhdür hūy-ı nigū
 391. Hem iden dīvāne vü meste hıṭāb
 Mest ya dīvānedür bī-irtiyāb
 392. Hāşıl-ı sūd ü ziyān için katı
 Āb-rüyüñ dökme iṭme minneti
 393. Olma sen manḳūr için menfūr-ı nās
 Üstüne ḳondurma noḳta bī-mesās
 394. Kimseye nā-ḫaḳ ‘adāvet eyleme
 İl için bīhūde gülme ağlama
 395. Kim il için ağlayan gözsüz ḳalur
 Bir meşeldür işiden ‘ibret alur
 396. Hem mubaṭṭın olma hem ol sīne-şāf
 Ḳıl vifāḳ-ı ḫalkı pīşe bī-ḫilāf
 397. Rıfḳ ile bed-ḫvāhuña ḳılsañ nazār
 Refte refte ol keder lā-būd gider
 398. Gāh olur düşmen olur yār-ı ḫamīm
 Nāṭıḳ ol ma‘nāyı Furḳān-ı ḳadīm
 399. Nefsüne itme taṭayyur ḡayra hem
 Nīk-fāl ol iy şadīḳ-i muḫterem
 400. Kim teyemmün dāyimā maṭlūbdur
 Ḳavlen ü fi‘len tefe’ül ḫūbdur
 401. Bī-direm bir pula degmez itme kem
 Ceybden teh-kīsesin bir ḳaç direm
 402. Kīse bī-dirhem ciger-ḫūn olur
 Kārı her dem derhem ü maḡbūn olur
 403. Ger şebāb eyyāmıdur ger ‘ahd-i şeyb
 ‘Aybdur fī-‘aşrinā iflās ‘ayb
 404. ‘Aḳd ü ḫall-i ḳudrete merbūṭdur
 Līk ḫāl-i ‘āḳilān mażbūṭdur
 405. Olmaḳ istersen müşāb-ı bi‘l-benān

- Olsun engüŷünde hâtem her zamân
406. Faŷŷı ya fîrûze olsa ya ‘aķķ
- Olmaz iy fîrûze-baĥt emründe zıyķ
407. Ŗâhibin eyler o maŷĥûb-ı ġınâ
- Vârid olmuŷdur ĥadîŷ-i Muŷtafâ
- [44^b]
408. Kârd hem lâzımdur olmaķ dermiyân
- Kim yed-i ŷâliŷdür ol kuvvet-resân
409. Kârd-suz kes ġüiyâ bî-destdür
- Ol kesün her ġâh ķadri peŷtdür
410. Mîve gelse bezme ĥasretle baķar
- Aġzuŷ ol merdüŷ bıçaķlar mı açar
411. Lîk maĥrûm olmaz isti‘mâl iden
- Sıyyemâ yola ol âletle ġiden
412. Lâzım olsa bismil-i her murġ ü mîŷ
- Diye Bismillâh ol ferĥünde-ķiŷ
413. Kârd ĥayr ü ŷerre keskin yârdur
- Ŗâhibine ĥâdim-i derkârdur
414. Olma hem meftûn kelâm-ı muĥlaķa
- Ķavl-i ķâble’l-fi’le dirler laķlaķa
415. Urma dem ol kârdan k’olmaz devâ
- Gelmeye kuvvetden ol iŷ fi’le tâ
416. Hem iŷâ‘at iĥmez ehl-i intibâh
- Olmaya bir cânibe tâ rû-be-râh
417. *El-vefâ bi’l-va‘di min-ŷe’ni’l-kerîm*
- Leyse yulġî‘ ahdehu ille’l-le’îm*²⁰

²⁰ “Söze vefâ cömertin iŷidir, alçak kimseden baŷka sözünden dönen yoktur.”

418. Hulf-i va'dün 'ıdlıdur î'ād-ı nās
İt liyāmetde bunı aña kıyās
419. Birbirinden farkı çün evc ü hażîz
İştikāken müttehid ma'nen naķîz
420. Va'di îfādur lede'l-aħrār deyn
Naķzı naķz-ı şān ü hulfı 'ayn-ı şeyn
421. Līk bî-şekk 'aksidür va'dün va'īd
'Add iderler hulfını hulk-ı hamīd
422. Hā'if-i Hāk hulkı taħvīf eylemez
Hem zevī'l-hācātı tesvīf eylemez
423. *Hamdülillāh geşt ber vefk-i merām*
Şad vaşiyet bāz bā-zāteş tamām²¹
424. *Sāmī'ā her pendrā -şad-bend gümen*
Gūş-rā pür-dür dehen pür-ķand kon²²
425. Hāşılı şad-penddür bunda aşıl
Mā'adāsı oldu 'indī vü daħıl
426. Gerçi şaddur velīk biñ ma'nāsı var
Bāğ-ı 'irfāna n'ola olsa hezār
[44^a]
427. Eyledüm zamm ben de penc ü bist pend
Her biri gāyet müfid ü dil-pesend
428. Pend-nāmem döndi gūyā bülbüle
Tāze ya şad-berg bir rengin güle
429. Beñzedi şad-dāne ya nev sünbüle
Oldı ya şad habbe tāze sünbüle
430. Oldı ya bir ravza k'ola şad dıraht
Her nihālün ola bārı bār-ı baht

²¹ "Allah'a hamd olsun bu yüz vasiyet meram üzere tamamlandı."

²² "Her ne kadar yüz görünse de bin manası olan bu öğütlerden kulağını incilerle, ağzını da şekerle doldur."

431. Oldı penc ü bist ilhâkum fūrū'
Nef' de her müfredi cem'ü'l-cümū'
432. Oldı her bir saıtırı bir naııl-i emel
Belki her mııırâ'ı düstürü'l-'amel
433. Devııadur nazımum cedāvildür suıtır
N'ola itse nāızıırı kesb-i sürür
434. Ői'rde ma'züriken ğass ü semîn
Oldı nazımum münteııab 'ıııd-ı semîn
435. Oldı çün tārīıı aııa *Nazmü'l-Hābīb*
İsmi olsun didi anuıı bir lebīb
436. Çünki nazımum oldı miskiyü'l-ııtām
Oldı tārīıı-i diger tıybü'n-nizām
437. İsterüm Haıı'dan ilā yevmü'l-kıyām
İde bu te'līfi neffā'ü'l-enām
438. Hem kıla ğatm-i 'ızāt-ı fātīııā
Mevci'ye celb-i du'ā bī'l-fātīııā
439. Rabbenā yessirlenā ğüsnü'l-ııtām
Bī'n-nebiyyi ğātemi'r-ruslü'l-kirām